

Türkiye için Bir Rekabetçilik Endeksi 2023 raporu yayımlandı

Rekabetçilikte İstanbul ile diğer iller arasındaki makas açılıyor

Türk İş Dünyası Konfederasyonu (TÜRKNFED) ile Ekonomi ve Dış Politikalar Araştırma Merkezi (EDAM) tarafından hazırlanan ve en son 2014 yılında yayımlanan ‘Türkiye için Bir Rekabetçilik Endeksi’nin 2023 yılı raporuna göre İstanbul birinciliğini korurken Ankara ikinci, İzmir ise üçüncü sırada yer aldı. Şanlıurfa, Muş ve Ağrı ise rekabetçiliği en düşük üç il olarak sıralandı. İstanbul ile diğer iller arasındaki farkın giderek açıldığına dikkat çekilen raporda, bölgesel ekonomik gelişimin sağlanması için 7 maddelik politika öneri seti paylaşıldı.

Raporu değerlendiren TÜRKNFED Yönetim Kurulu Başkanı Süleyman Sönmez Anadolu’nun rekabet gücünün artmasında nitelikli iş gücünün önemine dikkat çekip, bunu sağlamak için de nitelikli eğitime ihtiyaç duyulduğunu söyledi. EDAM Direktörü Sinan Ülgen ise özellikle İstanbul’un karşı karşıya bulunduğu deprem riski de göz önüne alındığında, geri kalan illerin İstanbul ile aralarındaki rekabetçilik farkını azaltmalarının elzem olduğunu ifade etti.

16 Mayıs 2024 / İstanbul - Türk İş Dünyası Konfederasyonu (TÜRKNFED) ile Ekonomi ve Dış Politikalar Araştırma Merkezi (EDAM), bölgesel rekabetçilik dinamiklerini anlama, rekabetçiliği etkileyen ekonomik ve sosyal dengesizlikleri değerlendirme ve gelecekteki politika kararları için temel veri sağlama hedefiyle ‘Türkiye için Bir Rekabetçilik Endeksi 2023’ raporunu yayımladı. Bu çalışma, iki kurumun iş birliğiyle 2014 yılında hazırlanan endeks ile karşılaştırıldığında, Tekirdağ’ın 11. sıraya gerileyerek yerini Yalova’ya bırakması haricinde, ilk 10 sıra içerisinde yer alan illerin değişmediği görüldü. Öte yandan ilk iki sırada yer alan İstanbul ve Ankara ile onları takip eden diğer iller arasındaki rekabetçilik gücü makasının gittikçe açılmakta olduğu tespit edildi. Rapora bir bütün olarak bakıldığında, üretim faaliyetinin profili bakımından son 10 yıl içerisinde Türk ekonomisinin içerdiği bölgesel dengesizliklerde bazı istisnalar dışında düzelme kaydedilmediği ortaya çıktı. Buna göre İstanbul’un üretim yükünü çekme bakımından üstlendiği yüksek ağırlık daha da artarken, ekonomik faaliyetin ve istihdamın İstanbul ve Ankara ile batı kıyı illerinde yoğunlaşması olgusunu değiştirecek yapısal değişiklikler bölgesel bazda gerçekleşmedi. Ayrıca Orta Anadolu ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu’ya nüfuz eden bir düzelme eğilimi saptanmadı.

Rapora göre birinci sırada yer alan İstanbul’un ardından Ankara ikinciliğini, İzmir ise üçüncülüğünü korudu. 81 il arasında sıralaması ve rekabetçilik gücü 2014 endeksine göre en fazla yükselen iller Çorum, Ordu ve Kastamonu oldu. Batı Karadeniz, rekabet gücünü en çok artıran bölge olarak dikkat çekerken Ege, Batı Anadolu ve Akdeniz bölgelerinin rekabetçilik düzeylerinde düşüşler yaşandı.

2023 rekabetçilik endeksinin son 10 sırasındaki iller 2014 yılına göre anlamlı bir değişiklik göstermezken yalnızca kendi içlerinde yer değiştirdi. Tümü Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde olan bu 10 il sondan geriye doğru sırasıyla Ağrı, Muş, Şanlıurfa, Şırnak, Bitlis, Van, Siirt, Hakkari, Mardin ve Batman oldu. Endeksin son yüzde 20'lik dilimi de tamamıyla Doğu ve Güneydoğu Anadolu illerinden oluştu. Endeks batı kıyı bölgeleri ve Marmara-Ankara ekseninde en yüksek değerlerine ulaşırken rekabetçilik gücünün batıdan doğuya doğru gidildikçe zayıflamakta olduğu görüldü.

Süleyman Sönmez: “Rekabetçilik farkını nitelikli eğitimle kapatabiliriz”

Raporu değerlendiren **TURKONFED Yönetim Kurulu Başkanı Süleyman Sönmez**, Türkiye'nin en önemli sorunlarından birinin bölgelerarası gelişmişlik farkı dolayısıyla ekonomik ve refah dağılımında yaşanan adaletsizlik olduğunu söyledi. Türkiye'nin rekabetçiliğinin genel ortalamasının yükselmesi ve iller arasındaki farkın kapanması için nitelikli iş gücüne, bunu sağlamak için de nitelikli eğitime ihtiyaç duyulduğunu belirten **Sönmez**, “Başta Anadolu'da olmak üzere illerin rekabet gücü arasındaki farkı kapatacak tek yol nitelikli eğitim. Biz de bu nedenle TURKONFED olarak, Cumhuriyetimizin ikinci yüz yılında rotamızı eğitime çevirdik. Çünkü ülkemizdeki yapısal sorunların çözümüne odaklandığımızda aklımıza her ne kadar ekonomi ve siyaset kurumlarının güçlendirilmesi, bilim-teknoloji-inovasyon gibi alanlar gelse de bütün bu yapısal gelişmeleri mümkün kılacak unsur, orta eğitim tuzağının aşılması yani eğitilmiş insan gücünün sağlanmasıdır” dedi.

Kalkınmanın yolunun Anadolu'dan geçtiğini ifade eden **Sönmez**, “Her şehrimizin kendine has özellikleri var. Her birinin rekabet avantajı ve engeli farklı. Bu nedenle Anadolu'daki şehirlerimizin rekabetçiliğini artırmak için hem yerel hem de ulusal düzeyde politikalar geliştirilmesi gerekiyor” diye konuştu.

“İstanbul'daki olası deprem ülke ekonomisini toparlanması güç bir duruma sokar”

İstanbul ile diğer iller arasındaki farkın açılmasının beklenen büyük İstanbul Depremi dolayısıyla ülke ekonomisi açısından önemli bir risk oluşturduğunu vurgulayan **Sönmez** şöyle devam etti; “Ülkemizde milli gelirin üçte birini, büyümenin de beşte ikisini tek başına karşılayan İstanbul, rekabetçilik endeksinde diğer illere göre farklı bir kulvarda. Ancak piyasa büyüklüğünden insan sermayesine tüm alanların İstanbul'a sıkışmış olması, beklenen büyük depremin ülkemiz ekonomisini toparlanması çok güç bir duruma sokacağı aşikar. Diğer taraftan TÜİK verilerine göre 2018-2023 yılları arasında İstanbul'dan 2,2 milyon kişinin göç etmesine, özellikle pandemi döneminde uzaktan çalışmaya geçilmesiyle birlikte nitelikli iş gücünde ciddi bir kesimin İstanbul'dan ayrılmasına rağmen endekslerin değişmemesi, diğer illerimizdeki gelişimin yetersizliğini ortaya koyuyor” dedi.

Sinan Ülgen: “Bölgesel dengesizliklerin kalıcılığının nedenlerini anlamak için ipuçları sunduk”

İlkini 2008, ikincisini de TURKONFED iş birliğiyle 2014 yılında yayımladıkları bu endeksin illerin rekabetçilik gücünü görmek açısından çok önemli olduğunu anlatan **EDAM Direktörü Sinan Ülgen** ise “Bir ülkenin bölgesel rekabetçilik endeksini belirlemek, ekonomik kalkınmışlık düzeyini değerlendirmek, yatırımları çekmek, kaynakları etkili bir şekilde yönetmek, stratejik politikalar oluşturmak ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için kritik bir öneme sahiptir. TURKONFED paydaşlığında EDAM'ın il bazında hazırladığı rekabetçilik analizinin, politika yapıcılara bölgesel kalkınma politikaları açısından ışık tutacağını ümit ediyoruz” diye konuştu. **Ülgen** ayrıca bileşik rekabetçilik endeksinin alt bileşenlerine ve bu alt bileşenlerde bölgelerin

durumuna bakmanın Türkiye'deki bölgesel dengesizliklerin kalıcılığının nedenlerini anlamak bakımından ipuçları sunduğunu belirtti. **Ülgen** şöyle devam etti; "Özellikle İstanbul'un karşı karşıya bulunduğu deprem riski de göz önüne alındığında, geri kalan illerin İstanbul ile rekabetçilik farkını azaltacak, üretim faaliyetinin tüm Türkiye geneline daha dengeli dağılmasını sağlayacak politikaların geliştirilip ivedilikle uygulamaya konulması gerektiği endeksimiz üzerinden de bütün açıklığıyla görülmektedir."

Sekiz alt endeksin ikisinde şehirler birbirine yaklaştı

Raporda il bazlı rekabetçilik endeksi oluşturmak için makroekonomik istikrar, piyasa büyüklüğü, finansal derinlik, emek piyasaları, insan sermayesi, yaratıcı sermaye, sosyal sermaye ve fiziki altyapı olmak üzere sekiz farklı alt endeks kullanıldı. Piyasa büyüklüğü, finansal derinlik, yaratıcı sermaye ve fiziki altyapı alt endekslerinde İstanbul ile ülkenin geri kalanı arasında farkın yüksek olmasının dengesiz bir ekonomik büyüme ve kalkınma yarattığına dikkat çekilirken makroekonomik istikrar ve insan sermayesi alanlarında ise şehirler arasındaki rekabetçilik düzeyinin birbirine yaklaştığı tespit edildi. Raporda, genel ortalama da son sıralarda yer alan Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin piyasa büyüklüğünde iyileşme göstermesinin ise yerel enflasyon ve gelir dağılımına dair göstergelerde ülke ortalamasına göre daha iyi olmasından kaynaklandığı belirtildi.

Deprem bölgesinde emek piyasası ve insan sermayesinde zorluk yaşanıyor

Raporda, geçtiğimiz yıl yaşanan Kahramanmaraş merkezli deprem felaketinden etkilenen iller için özel bir bölüm ayrıldı. Buna göre depremden etkilenen illerin rekabetçilik performansları hem genel sıralamada hem de endeksi oluşturan alt kategorilerde Türkiye ortalamasının altında kaldı. Deprem bölgesinde rekabetçilik açısından en sıkıntılı boyutların emek piyasası ve insan sermayesi olduğu saptandı. Bunlara ek olarak finansal ve fiziki altyapı ile yaratıcı ve sosyal sermaye alanlarındaki zayıflıkların ekonomik toparlanmayı zorlaştırıcı etki yaratabileceğine dikkat çekildi. Türkiye genelinde 32'nci sıradaki Adana, deprem bölgesindeki iller içinde rekabetçiliği en yüksek il olurken 79'uncu sıradaki Şanlıurfa ise bu iller arasında son sırada yer aldı.

TÜRKONFED ve EDAM'dan 7 maddelik politika öneri seti

Türkiye için Rekabetçilik Endeksi 2023 raporunda, bir önceki rapora göre bölgesel dengesizliklerde çok sınırlı istisnalar dışında düzelme olmadığı, bu durumun yapısal sorunların devam ettiğini gösterdiği ifade edildi. Raporda, rekabetçilikte geri olan il ve bölgeler öncelikli olmak üzere atılması gereken adımlara yönelik politika önerileri ise şöyle sıralandı:

- 1- Finansal ürün ve enstrümanların kullanımını geliştirecek bankacılık ve finans sektörü uygulamaları güçlendirilmeli, krediye erişim yaygınlaştırılmalıdır.
- 2- Fiziki altyapının geliştirilmesi için hızlı internet erişim altyapısı yaygınlaştırılmalı, en yeni teknolojilerin yurt içinde geliştirilmesine yönelik teşvikler tasarlanmalıdır.
- 3- İstanbul'daki üretim faaliyetinin neden olduğu yoğunluk ve diğer olumsuz koşulların maliyetini yansıtacak adil düzenlemeler hayata geçirilmelidir.
- 4- Rekabetçilikte geri olan bölgelerde kamu altyapı yatırımlarının yanı sıra üretime yönelik kamu yatırımları da gerçekleştirilmelidir.
- 5- Kısa vadede mesleki eğitimin kalitesinin yükseltilmesi sağlanmalı ve kayıt dışı ekonomiyle daha yoğun mücadele edilmelidir.
- 6- Kadınların iş gücüne katılımını sağlayacak politikalara odaklanılmalı, bunu destekleyecek mekanizmalar ülke genelinde hayata geçirilmelidir.

- 7- Üniversiteler, akademik üretimin kısıtsız olarak yapılacağı, özgür ortamlar haline getirilmelidir. Bu sayede rekabetçilikte geri kalmış iller, nitelikli gençleri ve iş gücünü çekebilir.

Türkiye için Bir Rekabetçilik Endeksi 2023 raporuna aşağıdaki link üzerinden erişebilirsiniz:
<https://turkonfed.org/Files/ContentFile/turkonfedrekabet-endeksiraporu-2617.pdf>